

ZÁKON

č. 231/2019 Z. z.

o výkone detencie

Zmenený a doplnený: zákonom č. 390/2022 Z. z.

Národná rada Slovenskej republiky sa uzniesla na tomto zákone:

Čl. I

§ 1

Základné ustanovenia

(1) Tento zákon upravuje

- a) výkon detencie v detenčnom ústave,
- b) práva a povinnosti osoby v detencii,
- c) dozor a kontrolu nad výkonom detencie.

(2) Na účely tohto zákona sa rozumie osobou v detencii osoba, ktorej súd nariadil umiestnenie do detenčného ústavu podľa § 81 Trestného zákona.

Súvisiace ustanovenia:

§ 2 až 4, § 14, § 15, § 19, § 21

Súvisiace právne predpisy:

Ústava SR; Trestný poriadok; Trestný zákon; zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti; zákon o zdravotnej starostlivosti; zákon o ZVJS; zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody; vyhláška č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny trestný súd a vojenské sudy; vyhláška č. 417/2022 Z. z. o minimálnych požiadavkách na personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie detenčného ústavu a detenčného ústavu pre mladistvých

K ods. 1

Ustanovenie vymedzuje predmet zákona, obsah zákona a ustanovuje mechanizmus vynucovania pravidiel ním ustanovených. Predmetom zákona je stanovenie podmienok výkonu detencie v detenčnom ústave (pozri § 463a TP). Obsahom zákona je úprava práv a povinností osoby, resp. osôb, ktoré sa nachádzajú v detencii. Dodržiavanie právnych pravidiel ustanovených týmto zákonom je predmetom dozoru a kontroly.

Ochranné opatrenie je v zmysle legálnej definície (§ 31 TZ) ujma na osobnej slobode alebo majetku odsúdeného alebo inej osoby, ktorú môže uložiť len súd podľa Trestného zákona v záujme ochrany spoločnosti pred trestnými činmi alebo činmi inak trestnými. Doktrínálna definícia vymedzuje ochranné opatrenie ako opatrenia štátneho donútenia,

právne následky trestného činu alebo činu inak trestného, ktoré súd ukladá na základe zákona v záujme ochrany spoločnosti a prevencie protiprávnej činnosti.¹

Detencia je druhom ochranného opatrenia, ktorého účelom je zabezpečenie ochrany spoločnosti a jednotlivcov pred páchatelmi trestných činov, ktorých pobyt na slobode je nebezpečný a zabezpečenie ochrany spoločnosti nemožno dosiahnuť prostredníctvom výkonu trestu odňatia slobody ani prostredníctvom výkonu ochranného liečenia.

Podľa doktrinálnej definície je detencia druh ochranného opatrenia poskytujúci ochranu spoločnosti pred páchatelmi, ktorí počas výkonu trestu odňatia slobody ochoreli na nevyliciteľnú duševnú chorobu, pred páchatelmi obzvlášť závažných zločinov – recidivistov, ako aj pred ďalšími psychicky narušenými páchatelmi, ktorých pobyt na slobode je pre spoločnosť nebezpečný, prostredníctvom ich úplnej izolácie od spoločnosti.²

Inštitút detencie bol do právneho poriadku Slovenskej republiky zavedený s účinnosťou od 1. januára 2006. Až do roku 2023 však toto ochranné opatrenie nebolo súdmi Slovenskej republiky ukladané, keďže dovtedy neboli k dispozícii materiálne predpoklady na jeho vykonávanie.

Hmotnoprávne podmienky na rozhodnutie súdu o umiestnení osoby do detencie upravuje najmä § 81 a § 82 TZ.

Úlohou detencie je ochrana spoločnosti pred páchatelmi, ktorým bola počas výkonu trestu odňatia slobody preukázateľne zistená nevyliciteľná duševná choroba a ktorých pobyt na slobode je aj s prihliadnutím na spáchanú trestnú činnosť pre spoločnosť nebezpečný.

Významným účelom tohto ochranného opatrenia je tiež pôsobenie na páchatel'a rôznymi liečebnými, psychologickými, liečebno-pedagogickými a rehabilitačnými činnosťami, starostlivosťou a programami, ktoré stimulujú jeho schopnosti a rozhodnutie podrobiť sa a riadne vykonávať ústavné ochranné liečenie, po úspešnom absolvovaní ktorého by mohol pokračovať v ambulantnom ochrannom liečení vykonávanom na slobode a mohol by tak byť postupne začlenený do komunity a bežného života.³

Účelom detencie je tiež prostredníctvom dôslednej izolácie od spoločnosti umiestnením tejto osoby v detenčnom ústave s osobitným liečebným režimom zabrániť tejto osobe v ďalšom páchaní trestných činov alebo činov inak trestných (§ 82 ods. 1 TZ).

Procesný postup súdu, ktorým súd zisťuje, či sú naplnené hmotnoprávne podmienky pre detenciu, je upravený najmä v § 462 a § 463 TP. Táto právna úprava má skôr všeobecný, a teda viacrámcový charakter, na rozdiel od úpravy výkonu trestu odňatia slobody alebo výkonu väzby. Tento stav pretrvával až do prijatia zákona o výkone detencie, ktorého prijatím bola nahradená absencia detailnej úpravy priebehu a vykonávania detencie tak ako pri úprave výkonu trestu odňatia slobody alebo výkonu väzby.

Výkonom detencie sa rozumie výkon tohto ochranného opatrenia uloženého dospelému páchatel'ovi alebo mladistvému páchatel'ovi (pozri § 21 ZVD).

V záujme ochrany ľudských práv a základných slobôd osobitne v prípade osôb, ktoré sú obmedzené na osobnej slobode, je potrebné presne a všeobecne zrozumiteľným právnym jazykom stanoviť jasné **práva osôb v detencii** a podmienky obmedzenia ich uplatňovania,

¹ IVOR, J. a kol. *Trestné právo hmotné*. 2. vyd. Bratislava : Iura Edition, 2010.

² Tamže.

³ MAŠĽANYOVÁ, D., SZABOVÁ, E. a kol. *Trestné právo hmotné: všeobecná a osobitná časť*. 4. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2021, s. 206 – 207.

a rovnako **povinnosti osôb v detencii** a následky ich nedodržania s cieľom zabezpečiť dôslednú ochranu práv týchto osôb či kontrolu dodržiavania povinností.

Dozor je činnosť, ktorou sa má zabezpečiť, aby osoby (páchatelia), ktoré sú držané v detencii bez vlastnej vôle, boli dotknuté na ich právach len v prípadoch a v rozsahu, v ktorom takéto dotknutie predpokladá zákon. Dozor nad dodržiavaním zákonnosti pri výkone detencie vykonáva prokurátor. Prokurátor je teda povinný dozerať na to, aby v detenčnom ústave a v detenčnom ústave pre mladistvých boli držané alebo umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného orgánu a aby sa v týchto miestach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy.

Kontrola nad výkonom detencie je viacprvková a vykonávajú ju viaceré subjekty. Systém kontroly možno rozdeliť na vnútorný a vonkajší. **Vnútorný systém kontroly** je vykonávaný detenčným ústavom alebo detenčným ústavom pre mladistvých v rámci výkonu vlastnej kontrolnej činnosti. **Vonkajší systém kontroly** zabezpečujú iné subjekty. Na realizáciu vonkajšieho systému kontroly výkonu detencie sú v rámci svojej právomoci oprávnené tieto orgány: Národná rada SR, Ministerstvo zdravotníctva SR ako zriaďovateľ, právnické osoby alebo fyzické osoby, ak tak ustanovuje osobitný predpis alebo medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná, napríklad členovia delegácie Výboru CPT, Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou, verejný ochranca práv či komisár pre osoby so zdravotným postihnutím. Vonkajší systém kontroly má teda národnú a medzinárodnú úroveň.

Okrem vonkajšieho a vnútorného systému kontroly je k dispozícii ešte špecifický výkon kontroly. Ide o **kontrolu správneho poskytovania zdravotnej starostlivosti**. Tá prebieha na úrovni poskytovateľa zdravotnej starostlivosti (detenčný ústav alebo detenčný ústav pre mladistvých), zriaďovateľa (Ministerstvo spravodlivosti SR) a Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou.

V rámci svojej pôsobnosti môžu vykonávať kontrolu jeho fungovania okrem detenčného ústavu a detenčného ústavu pre mladistvých aj Úrad verejného zdravotníctva, Najvyšší kontrolný úrad, Inšpektorát práce. V tomto prípade však nepôjde o kontrolu výkonu detencie, ale o plnenie špecifických podmienok na činnosť v oblasti hygieny či dodržiavanie pracovnoprávných noriem.

K ods. 2

Ustanovenie prisudzuje osobe, ktorej súd nariadil umiestnenie do detenčného ústavu, označenie „osoba v detencii“.

Z hľadiska cieľovej skupiny v zmysle platného a účinného Trestného zákona možno do detencie umiestniť páchatel'ov podľa § 81 TZ:

a) obligatórne v prípade kumulatívneho naplnenia zákonných podmienok (§ 81 ods. 1 TZ):

- ak je odsúdenému vo výkone trestu odňatia slobody zistená duševná porucha, ktorá je podľa odborného lekárskeho posudku nevyliciteľná, a
- jeho pobyt na slobode je aj s prihliadnutím na spáchanú trestnú činnosť pre spoločnosť nebezpečný a
- súdu bol podaný na návrh prokurátora alebo riaditeľa ústavu na výkon trestu.

s výkonom funkcie člena politickej strany má osoba právo na účasť na rôznych podujatiach ako členské schôdze a snemy, čo však objektívne nie je zlučiteľné s povahou výkonu detencie ako ochranného opatrenia.

Právo na štrajk patrí do kategórie hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv a je chránené na základe čl. 37 ods. 4 Ústavy SR. Osoby vo výkone detencie sú na výkone tohto práva obmedzené. Ústava SR však toto právo aj nepriznáva, a to sudcom, prokurátorom, príslušníkom ozbrojených síl a ozbrojených zborov a príslušníkom a zamestnancom hasičských a záchranných zborov.

K ods. 3

Výkon práva odosielať a prijímať korešpondenciu, balíky a poukazy poštového platobného styku je vo vzťahu k osobám v detencii obmedzený na sprostredkovanie výkonu tohto práva prostredníctvom detenčného ústavu. Podľa § 14 ods. 1 písm. f) ZVD má osoba v detencii právo prijímať a na vlastné náklady odosielať písomné správy v listinnej podobe; ak osoba v detencii nemá peňažné prostriedky, detenčný ústav zabezpečí na vlastné náklady odoslanie jedného kusu korešpondencie za každý kalendárny týždeň.

§ 16

Zdravotná starostlivosť

(1) Osoba v detencii má právo na zdravotnú starostlivosť v rozsahu a za podmienok ustanovených osobitnými predpismi.¹³⁾

(2) Detenčný ústav poskytne peňažný príspevok osobe v detencii, ktorej nie je poskytovaná zdravotná starostlivosť v rámci osobitného liečebného režimu a zároveň ktorá nemá peňažné prostriedky, na nákup liekov, liečebnej alebo zdravotníckej pomôcky predpísaných lekárom, ak tieto nemožno poskytnúť bezplatne na základe zdravotného poistenia podľa osobitných predpisov¹⁴⁾ a na úhradu nevyhnutných nákladov za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti podľa osobitného predpisu.¹⁵⁾ Peňažný príspevok je osoba v detencii povinná uhradiť z peňažných prostriedkov evidovaných na jej konte. Ak osoba v detencii nemá v čase ukončenia výkonu detencie peňažné prostriedky, peňažný príspevok poskytnutý detenčným ústavom alebo jeho časť sa stanú nenávratnými.

(3) Lekár informuje riaditeľa o vážnom ochorení alebo zranení osoby v detencii, ktoré ohrozuje jej život alebo zdravie; riaditeľ ďalej postupuje podľa osobitného predpisu.¹³⁾

¹³⁾ Napríklad zákon č. 576/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov, zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, zákon č. 355/2007 Z. z. v znení neskorších predpisov.

¹⁴⁾ Napríklad zákon č. 576/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov, zákon č. 577/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov.

¹⁵⁾ Zákon č. 576/2004 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Súvisiace ustanovenia:

§ 4, § 8, § 10, § 13 až 15

Súvisiace právne predpisy:

zákon o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti; zákon o zdravotnej starostlivosti; zákon č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti; zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia

K ods. 1

Podľa navrhovaného ustanovenia sa osobe v detencii poskytuje štandardná zdravotná starostlivosť. Ak osoba v detencii trpí vážnym ochorením alebo zranením, ktoré ohrozuje jej život alebo zdravie, poskytne sa jej neodkladná zdravotná starostlivosť, ktorou sa rozumie zdravotná starostlivosť poskytovaná osobe pri náhlej zmene jej zdravotného stavu, ktorá bezprostredne ohrozuje jej život alebo niektorú zo základných životných funkcií.

Zdravotnú starostlivosť v špecializačnom odbore psychiatria alebo v špecializačnom odbore detská psychiatria poskytujú v detenčnom ústave zdravotnícki pracovníci podľa stanovenej diagnózy v zmysle pre diagnózu prijatých štandardných diagnostických a terapeutických postupov. Zdravotná starostlivosť v iných špecializačných odboroch (napr. pri somatických zdravotných problémoch) je poskytovaná v spolupráci s príslušnými ďalšími odborníkmi. Konziliárne služby lekárov v niektorých odbornostiach (pri ktorých je predpoklad najčastejšej potreby) sú pokryté v detenčnom ústave interne, lekármi v pracovnoprávnom vzťahu na čiastočný úväzok (napr. internista, neurológ). Starostlivosť v iných odbornostiach je zabezpečená externe cez odborné ambulancie (špecializovanú ambulantnú starostlivosť) v okolí, pričom eskortovanie osôb zabezpečuje ZVJS v sprievode zdravotníckeho pracovníka. Ústavná zdravotná starostlivosť (najmä bezodkladná) je osobám v detencii poskytovaná v ústavných zdravotníckych zariadeniach (s eskortovaním a strážením zabezpečeným ZVJS). Plánovanú ústavnú zdravotnú starostlivosť možno poskytnúť aj v Nemocnici pre obvinených a odsúdených Trenčín analogicky, ako je poskytovaná odsúdeným a obvineným.

Problematickým v postavení detenčného ústavu ako ústavného zdravotníckeho zariadenia podľa zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti sa javí jeho forma rozpočtovej organizácie a jeho financovanie z iných zdrojov ako zdravotného poistenia a následne zmluvný vzťah so zdravotnými poisťovňami, okrem iného, v oblasti možnosti indikovania potreby špecializovanej ambulantnej zdravotnej starostlivosti, resp. vyšetrení spoločných vyšetřovacích a liečebných zložiek – t. j. napríklad odosielanie na odborné ambulantné vyšetřenia, laboratórne vyšetřenia, napríklad biochemické vyšetřenia, zobrazovacie vyšetřenia. Tento postoj zdravotných poisťovní diskriminuje osoby v detencii v prístupe k zdravotnej starostlivosti.

K ods. 2

Osobe v detencii, ktorej nie je v detencii poskytovaná zdravotná starostlivosť (prakticky iba v prípade umiestneného podľa § 81 ods. 3 TZ, ak si jeho stav nevyžaduje poskytovanie zdravotnej starostlivosti) a ktorá nemá peňažné prostriedky na nákup liekov, liečebnej alebo zdravotníckej pomôcky predpísaných lekárom a na úhradu nevyhnutných nákladov za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti, detenčný ústav poskytne na tieto účely peňažný príspevok. Peňažný príspevok je osoba v detencii povinná uhradiť z peňažných prostriedkov evidovaných na jej konte. Ak v čase ukončenia výkonu detencie

nemá osoba v detencii peňažné prostriedky na svojom konte, peňažný príspevok poskytnutý detenčným ústavom sa stane nenávratný.

Pôvodne pri prijatí zákona o výkone detencie poskytovanie osobitného liečebného režimu osobám v detencii nebolo podľa § 2 ods. 1 ZoZS účinného do 30. novembra 2023 zdravotnou starostlivosťou. V tom čase v legislatíve zakotvený model kopíroval systém poskytovania zdravotnej starostlivosti v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody, t. j. ak má odsúdený zdravotný problém, ide za lekárom detenčného ústavu, ten mu predpíše lieky, ktoré sa vyzdvihnú z lekárne, a pokiaľ nemá na doplatok na lieky, ústav mu to preplatí. Pacient tieto lieky užíva sám alebo mu ich dávajú z ošetrovne.

V prípade detencie okrem umiestnených podľa § 81 ods. 3 TZ, ktorí netrpia duševnou poruchou, potrebuje stálu liečbu, teda poskytovanie zdravotnej starostlivosti, takmer každý umiestnený a navyiac aj poskytovanie zdravotnej starostlivosti od ďalších špecialistov (ako napr. neurológ, kardiológ, diabetológ). V prípade, že by nebola prijatá novela príslušných ustanovení v podobe zákona č. 390/2022 Z. z., ktorým sa zakotvilo poskytovanie zdravotnej starostlivosti v detenčnom ústave a postavenie detenčného ústavu ako zdravotníckeho zariadenia, išlo by o faktickú nemožnosť zdravotníckeho personálu detenčného ústavu poskytovať zdravotnú starostlivosť v rámci osobitného liečebného režimu a každé vyšetrenie a predpis liekov by pri pôvodnom nastavení znamenalo eskortu (účasť príslušníkov ZVJS v minimálnom počte dvaja až traja) na návštevu ambulancie všeobecného lekára či špecialistu, čo by malo za následok nárast finančných nákladov.

K ods. 3

Lekár (v službe) vrátane vedúceho lekára má povinnosť informovať riaditeľa detenčného ústavu o takom zdravotnom stave osoby v detencii, ktorý ohrozuje jej život alebo zdravie, napríklad bezvedomie, dusenie sa, šok, závažné krvácanie a pod. Riaditeľ detenčného ústavu ďalej postupuje podľa osobitných predpisov, napríklad zákona o zdravotnej starostlivosti. Predmetná úprava však nepamätá na situáciu, kedy riaditeľ detenčného ústavu nemusí byť zdravotníckym pracovníkom, *ergo* jeho možnosti postupu podľa zákona o zdravotnej starostlivosti sú výrazne limitované a viazané na poskytovanie úzkej súčinnosti lekárom detenčného ústavu.

§ 17

Prepustenie z výkonu detencie

(1) Detenčný ústav prepustí osobu v detencii z výkonu detencie bezodkladne po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia, ktorým súd rozhodol o prepustení osoby v detencii z výkonu detencie. Detenčný ústav je povinný pripravovať osoby v detencii na prepustenie z výkonu detencie.

(2) Ak osoba v detencii nemá pri prepustení z výkonu detencie odev a obuv zodpovedajúce klimatickým podmienkam alebo peňažné prostriedky na svojom konte na ich zakúpenie, detenčný ústav jej bezplatne poskytne primeraný odev a obuv.

(3) Osobe v detencii, ktorá nemá pri prepustení z výkonu detencie dostatok peňažných prostriedkov na cestovné a stravné, môže detenčný ústav zo svojho rozpočtu poskytnúť stravu alebo stravné na jeden deň, nenávratný peňažný príspevok na cestovný lístok na území Slovenskej republiky.

detencie v súčasnosti podlieha ich vstup povoleniu riaditeľa ZVJS, resp. ním poverenej osoby, a zástupcovia týchto kontrolných orgánov musia predložiť občiansky preukaz, teda nie je ich možné pustiť do objektu na služobný preukaz. *De facto* nepovolením vstupu do chráneného objektu môže prísť k zmareniu výkonu kontroly. Javí sa, že zákonodarca uvedené nezohľadnil ani v poznámke pod čiarou a odkazom na zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv či na Európsky dohovor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania pamätal predovšetkým na kontrolu dodržiavania ľudských práv v chránených objektoch.

§ 21

Osobitné ustanovenie o výkone detencie mladistvých

(1) Na výkon detencie mladistvých sa použijú ustanovenia § 2 až 20 rovnako, ak odseky 2 až 8 neustanovujú inak.

(2) Výkon detencie mladistvých sa vykonáva v detenčnom ústave pre mladistvých.

(3) Odborní zamestnanci detenčného ústavu pre mladistvých musia byť osobitne vyškolení na prácu s mladistvými; vedúcim lekárom môže byť len lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore detská psychiatria.

(4) Členom odbornej komisie v detenčnom ústave pre mladistvých musí byť lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore detská psychiatria. O zaradení mladistvého do osobitného liečebného režimu musí rozhodnúť odborná komisia bezodkladne, najneskôr však do 15 dní od prijatia mladistvého do výkonu detencie.

(5) Mladistvý v detencii má právo na vzdelávanie, vykonávanie záujmových, osvetových a športových činností; tieto práva nemôžu byť mladistvému v detencii obmedzené. Vzdelávanie, záujmovú a športovú činnosť organizuje detenčný ústav pre mladistvých tak, aby sa naplňal účel výkonu detencie. Detenčný ústav pre mladistvých zabezpečuje povinnosť vzdelávať sa od doby, od kedy to umožňuje jeho stav. Vzdelávanie mladistvého v detencii sa vykonáva vo forme primeranej jeho schopnostiam.

(6) V prípade mladistvého v detencii sa návšteva vykoná v miestnosti detenčného ústavu pre mladistvých na to určenej s priamym kontaktom medzi mladistvým v detencii a návštevou; riaditeľ môže v odôvodnených prípadoch zakázať návštevu priamym kontaktom.

(7) Detenčný ústav pre mladistvých zabezpečí na vlastné náklady odoslanie písomných správ v listinnej podobe, ktoré odosiela mladistvým v detencii.

(8) Detenčný ústav pre mladistvých je povinný oznámiť zákonnému zástupcovi alebo opatrovníkovi mladistvého v detencii a orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vážne ochorenie, zranenie alebo úmrtie mladistvého v detencii, ktoré nastalo počas výkonu detencie.

Súvisiace ustanovenia:

§ 2 až 20

Súvisiace právne predpisy:

Ústava SR; Trestný poriadok; Trestný zákon; zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)

K ods. 1

S ohľadom na medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky v oblasti ľudských práv týkajúcich sa práv dieťaťa, najmä Dohovor OSN o právach dieťaťa, je potrebné osobitne upraviť výkon detencie osobami mladšími ako 18 rokov. Z uvedeného dôvodu sa samostatne upravujú niektoré osobitosti výkonu detencie deťmi do 18 rokov veku. Ide o osobitné ustanovenie, ktoré sa uplatní iba vo vzťahu k výkonu detencie mladistvých, pričom sa zároveň ustanovuje, že ak právna úprava uvedená v odsekoch 2 až 8 neustanovuje inak, použijú sa na výkon detencie mladistvých § 2 až 20.

Výkon detencie podľa Trestného zákona nemožno uložiť osobe mladšej ako 15 rokov. Vo výnimočných prípadoch, ktoré špecifikuje Trestný zákon, sa výkon detencie môže nariadiť aj osobe, ktorá dovŕšila 14 rokov.

Dôvodom potreby osobitnej úpravy výkonu detencie mladistvých je potreba zohľadniť ich špecifické potreby a zabezpečiť, aby trestná spravodlivosť bola pre túto špecifickú skupinu osôb vhodná a účinná. Cieľom detencie mladistvých by nemala byť len odplata za spáchané trestné činy alebo činy inak trestné, ale aj rehabilitácia mladistvých a poskytnutie im prostriedkov na zmenu ich správania a nápravu chýb. Detenčné zariadenia pre mladistvých by mali byť zamerané na poskytovanie vzdelávania, zdravotnej starostlivosti, psychologickej podpory a iných služieb na podporu rehabilitácie. Mladiství vo veku 15 až 18 rokov veku sa nachádzajú vo fáze intenzívneho fyzického, emocionálneho a intelektuálneho vývoja. Preto je dôležité, aby detenčné zariadenia poskytovali programy vzdelávania a rozvoja, ktoré podporujú ich osobný a profesionálny rast. Detenčné zariadenia by mali byť miestami, kde sú mladiství chránení pred škodlivými vplyvmi a situáciami, ktoré by mohli ešte viac poškodiť ich potenciálnu budúcu integráciu do spoločnosti. To zahŕňa ochranu pred násilím zo strany iných umiestnených osôb či personálu, ako aj ochranu pred zneužívaním alebo vykorisťovaním.

Detenčné zariadenia pre mladistvých by mali byť navrhnuté s ohľadom na podporu reintegrácie mladistvých späť do spoločnosti po skončení výkonu detencie. Osobitné ustanovenia o výkone detencie mladistvých majú za cieľ zabezpečiť, aby bola zabezpečená nielen účinná ochrana spoločnosti, ale výkon detencie mladistvých zohľadňoval aj jedinečné potreby a špecifický vývoj mladých ľudí rámci poskytovania osobitného liečebného režimu.

K ods. 2

Vzhľadom na to, že na detenčný ústav pre mladistvých sa v zmysle § 21 ods. 8 ZVD použijú § 2 až 20 ZVD, rovnako ako v prípade detenčného ústavu, detenčný ústav pre mladistvých má byť rozpočtovou organizáciou Ministerstva zdravotníctva SR a ústavným zdravotníckym zariadením, ktorému Ministerstvo zdravotníctva SR po splnení podmienok ustanovených zákonom o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti vydalo samostatné povolenie na prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia – detenčného ústavu pre mladistvých. Výkon detencie mladistvých sa môže uskutočniť len v detenčnom ústave pre mladistvých. Momentálne v podmienkach Slovenskej republiky nie je ústavné zdravotnícke zariadenie spĺňajúce túto podmienku. Na základe odporúčania poradnej komisie ministra zdravotníctva k výstavbe detenčných ústavov prebiehajú prípravné práce pre výstavbu druhého detenčného zariadenia v podmienkach Slovenskej republiky, ktoré by malo byť vybudované do roku 2026 v blízkosti Psychiatrickej nemocnice Karola Matulaya v Kremnici. Predpokladá sa, že po dokončení výstavby a zriadení rozpočtovej organizácie

Ministerstvo zdravotníctva SR predmetné detenčné zariadenie požiada o vydanie povolenia na prevádzkovanie ústavného zdravotníckeho zariadenia detenčného ústavu aj detenčného ústavu pre mladistvých.

K ods. 3

Právna úprava týkajúca sa výkonu detencie mladistvých striktne reflektuje na rozdelenie špecializačných odborov psychiatria a detská psychiatria v zmysle nariadenia vlády SR č. 296/2010 Z. z. o odbornej spôsobilosti na výkon zdravotníckeho povolania, spôsobe ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov, sústave špecializačných odborov a sústave certifikovaných pracovných činností.

Vedúcim lekárom v detenčnom ústave pre mladistvých môže byť len lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore detská psychiatria. Ide o lekára, ktorý získal odbornú spôsobilosť na výkon špecializovaných pracovných činností, na základe čoho je oprávnený samostatne vykonávať špecializované pracovné činnosti preventívnej a liečebnej starostlivosti podľa akreditovaného špecializačného študijného programu špecializačného odboru detská psychiatria, samostatne vykonávať aj konzultačnú činnosť, usmerňovať starostlivosť pri vytváraní a ochrane zdravých životných a pracovných podmienok a vykonávať výskumnú, výchovnú a vzdelávaciu činnosť spojenú s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

Všetci odborní zamestnanci, ktorí pôsobia v detenčnom ústave pre mladistvých, musia byť osobitne vyškolení pre prácu s mladistvými.

Minimálne požiadavky na personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie detenčného ústavu a detenčného ústavu pre mladistvých sú zhodne upravené pre oba druhy zdravotníckych zariadení vo vyhláske č. 417/2022 Z. z. o minimálnych požiadavkách na personálne zabezpečenie a materiálno-technické vybavenie detenčného ústavu a detenčného ústavu pre mladistvých.

K ods. 4

O zaradení mladistvého do osobitného liečebného režimu rozhoduje odborná komisia bezodkladne, najneskôr do 15 dní od prijatia mladistvého do výkonu detencie. Ide o rozdielnu právnu úpravu uvedenú v § 7 ods. 2 ZVD, kedy pri dospelej osobe v detencii musí odborná komisia rozhodnúť najneskôr do 30 dní. Zároveň je potrebné, aby členom odbornej komisie v detenčnom ústave pre mladistvých bol lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore detská psychiatria.

K ods. 5

Výkon detencie nemôže byť dôvodom, pre ktorý by malo byť dotknuté právo na vzdelanie. Podľa čl. 42 ods. 1 Ústavy SR má každý právo na vzdelanie, pričom školská dochádzka je povinná. Toto právo musí byť teda rešpektované aj právnou úpravou výkonu detencie mladistvých, ktorým sa garantuje v detencii právo na vzdelávanie, vykonávanie záujmových, osvetových a športových činností, pričom tieto práva nemôžu byť obmedzené.

Detenčný ústav pre mladistvých je povinný zabezpečiť vzdelávanie mladistvému v detencii od doby, kedy to umožňuje jeho zdravotný stav, a vykonávať ho vo forme primeranej jeho schopnostiam.